

MILJØAVDELINGEN SOLHÅLÅ

Sjøbruksanlegget Solhållå fungerer som del av den desentraliserte bygningssamlingen til Karmsund folkemuseum. Det omfatter to sjøhus og to naust med båtopptrekk, kaier, murer og stier. Også det nordligste naustet hører med i den kulturhistoriske sammenhengen anlegget illustrerer, selv om dette ikke disponeres til museumsformål.

Anlegget ligger i en lun vik i et søkk i terrenget. Bygningene hører til tre bruk av gården Vea. De øvrige bruksbygningene ligger på bakkekammen bak anlegget. Veien til Solhållå tar av fra en N-gående kjerrevei og krummer seg langs gjerdemuren mot S som grenser mot en gammel kirsebærhage. Det danner seg en smal geil mellom muren og naustene før man når båtopptrekkene.

De to naustene med steinmurte vegger er de eldste bygningene i anlegget. De representerer en type som har vel tusenårig tradisjon på Karmøy. (Sammenlign vikingnaustene på Ferkingstad.) Karakteristisk er steinveggene som delvis er gravet inn i terrenget. Det er helt uvisst når naustene i Solhållå er bygget, men steinveggene bærer spor av å ha vært reparert mange ganger. Trekonstruksjonene er fra siste halvdel av 1800-tallet. Det er helst anvendt jernspiker, og sutaket av over- og underslag spikret på lekter oppå sperrekonstruksjonen er av en relativt moderne type.

Naustene har kunnet lukkes helt. De hadde tregulv. I hovedrommet ble båter opplagt. Her ble det også drevet sildesaltning vinters tid. På loftet ble fiskeredskapen oppbevart. Foran naustene var det båtstøer med opptrekk med tverrgående lunner. Opptrekkene fulgte strandens naturlige helling.

Da moderniseringen av fisket tok til, fikk man også behov for plass til mer redskap og for praktiske hus hvor nye større båter kunne legge til like utenfor portene. Anlegget i Solhållå ble i 1870-årene utvidet med to sjøhus som ble bygget ut i sjøen foran de eldre naustene. Sjøhusene står på kanten av en bratt "marebakke". De opprinnelige støene ble omlagt for å passere de nye sjøhusene. Det diagonalskilte åpningspartiet i midtnaustet er betinget av denne omleggingen.

Sjøhusene har stavkonstruksjon med grunder, stavlei og sperr. Slik konstruksjon har røtter til forhistorisk tid og levet lengst i lør og uthus, men også i våningshusenes kjøkkenpartier. Bruken av liggende og stående panel synes tilfeldig. Svalganene er til å tørke garn i. Under gulvet i hvert av sjøhusene er det brønn til å skylle garn i. Ellers ble sjøhusene disponert på samme måte som naustene.

Bruk av tegl på takene går på Karmøy tilbake til første del av 1800-tallet. De små lyse teglpannene i Solhållå er importert fra Holland. De lange mørke pannene kommer fra Sandnes og fra Bø.

For brukerne i de ytre bygdene på Karmøy var fisket vel så viktig som gårdsdriften, Det krevende sildefisket fant sted i januar og februar når gårdsdriften sto nær stille. Ellers ble det drevet forskjellig slag heimefiske. En stor del av gårdsdriften ble overlatt kvinnene, mens mennene arbeidet på båt og i sjøhus. Solhållå har vært et viktig samlingssted for arbeidskarene på Veagården. Mange av dem hadde godt lag med tollekniven. - Legg merke til de fine skutesnittene på langveggene i sjøhusenes svalganger!

Les mer om byggeskikk og arkitektur i Nord-Rogaland på www.banr.no